

ՄԱՍԻՆԻ ԳԻՒԼԻՍՏԱՆԻՑ

Պատմում են, որ մի պարսիկ թագաւոր բռնապետաբար ձեռն երկարել էր հպատակների ստացւածքին և այն աստիճան նեղացնում էր նրանց, որ ժողովուրդը նրա խարդախութեանց ու հասցրած զրկանքների երեսից մասամբ գաղթեց ուրիշ երկիրներ, մասամբ էլ դիմեց պանդխտութեան: Հետեանքն այն եղաւ, որ հպատակները քչացան, տէրութեան եկամուտները նուազեցան, գանձարանը դատարկուեցաւ և թշնամիներն ամեն կողմից վրայ տուին:

Ով ցաւակցող սիրտ է խնդրում սև օրին,
Թող լաւ օրը չխնայէ իր փողին.

Բռնակալից գերին անգամ խոյս կը տայ,
Բարեգործին աշխարհ գերի կը դառնայ:

Մի օր նրա ատեանում Շահնամէից կարդում էին Զուհակ թագաւորի անկումն ու Փրիդունի գահ բարձրանալը: Վէզիրը դիմեց բռնակալին ու հարցրեց. Փրիդուն ոչ զօրք ունէր ոչ զօրութիւն, ինչպէս ուրեմն թագաւոր դարձաւ:

— Ասաց ժողովրդի ոյժով, բանի որ, ինչպէս լսեցիր, ժողովուրդը նրա կողմն էր:

— Արդ, պատասխանեց վէզիրը, Տէր Արքայ, բանի

որ թագաւորը ժողովրդով է թագաւոր, էլ ինչի՞ ես ժողովրդիդ ցրիւ տալիս. չլինի՞ թագաւորելու միտք չունիս:

Ստեղծիր բանակ անձնադիր ոգւով.

Արքան արքայ է բանակի ոյժով:

Թագաւորն հարցրեց. ի՞նչ անեմ, որ զօրքս էլ, ժողովուրդս էլ իմ կողմս լինին:—Վէգիրը պատասխանեց. թագաւոր ասածդ պէտք է բարեսէր լինի և գլխոտ, որպէս զի ամենքը նրա հետ լինին և հանգիստ ապրին նրա տէրութեան հովանու տակ, բայց դու ոչ մին ես ոչ միւսը:

Բռնակալը բռնակալ՝ գահ պահպանել չի կարող, Գայլը գայլ է, ոչ մի գայլ գառն արածել չի կարող: Թագաւորն երբ զրկանքի ծրագիր է պատրաստում, իր տէրութեան պարսպի հիմքն է ընդ միշտ խորտակում:

Բարեմիտ վէգիրի խորհուրդը թագաւորի սրտին դուր չեկաւ. դէմքը խոժոռեց ու հրաման արձակեց որ բանտարկեն: Շատ չանցաւ, թագաւորի հօրեղբօրորդիները կռուի դուրս եկան նրա դէմ ու զօրքերին ոտքի հանեցին իրանց օգնելու և տէր կանգնեցան հայրենի տան գահին: Ժողովուրդը, որ անողորմ թագաւորի ձեռից ցրիւ էր եկել այս ու այն կողմ, ինքն էլ եկաւ միացաւ դրանց և միահամուռ ոյժով խլեցին նրանից արքայական գահն ու տուին նրա հակառակորդներին:

Թագաւորն իր ժողովրդին թող չնեղէ, չտանջէ. Օր կը գայ, երբ մարդ չի գտնիլ, որ օգնութեան գէթ կանչէ.

Խաղաղ պահիր ժողովրդիդ և ապահով կաց մարտից. Արդարասէր թագաւորին ժողովուրդն է մարտակից:

Թագաւորի մէկը մի պատիկ պատանու հետ նաւ էր նստել. պատանին բնաւ ծով տեսած չէր և նաւի

ներութիւններին անծանօթ էր. սկսաւ լալ ու կոծել և անդամները դողն առաւ. Ինչքան զգուեցին, փայփայեցին, չհանգստացաւ. Թագաւորի ուրախութիւնը տխրութեան փոխուեցաւ. հնար չէին գտնում. նաւում կար մի գիտնական. — Որ հրամայես, ասաց Թագաւորին, ես դրսն կը լռեցնեմ: — Թագաւորն ասաց. Մեծ շնորհ, մեծ բարիք արած կը լինիս: — Գիտնականը հրամայեց, որ պատանուն ծովը ձգեն: Պատանին մի քանի անգամ սուզուելուց յետոյ մագերից բռնեցին ու քաշեցին դէպի նաւի կողմը: Խեղճ տղան իսկոյն երկու ձեռով կախուեցաւ նաւի կողերից ու բարձրացաւ վեր և անմիջապէս նստաւ նաւի մի անկիւնում ու հանդարտեցաւ: Թագաւորի զարմանքն եկաւ ու ասաց. Գաղտնիքն ի՞նչ էր. Գիտնականն ասաց. Տէր արքայ, այս պատանին ընկղմելու դառնութիւնը դեռ չէր ճաշակել և ապահովութեան յարգը չէր իմանում, այնպէս, ինչպէս որ առողջութեան յարգը գիտէ նա, ով հիւանդութեամբ բռնուել է:

Դարեհացը բեզպէս կուշտին չի տալ համ. Գեղ ինչ որ դառն, ըստ իս այն է քաղցրահամ. Դրախաի հուրուն մի դժոխք է բաւարանն, Դժոխեցուն բաւարանն է դրախտանման. Ո՞րտեղ նա որ եարի գրկում քէֆ քաշում, Ո՞րտեղ նա որ աչքը դրանն է մաշում:

Մի արաբ Թագաւոր խոր ծերութեան մէջ հիւանդացել և առողջութիւնից յոյսը կտրել էր. Յանկարծ գռնից ներս մտաւ մի ձիաւոր և աւետիք տուաւ, թէ այս ինչ բերդն առանք, թշնամիները գերուեցան և երկրի զօրքն ու ժողովուրդն էլ միահամուռ հնազանդութիւն ուխտեցին Ձեր հրամաններին. Թագաւորն այս խօսքը լսեց թէ չէ՝ վշտալից սրտից մի ցուրտ անք քաշեց ու ասաց. Սյդ

աւետիսն ինձ համար չէ, այլ գուցէ իմ թշնամիների,
այսինքն տէրութեանս ժառանգորդների համար:

Աւաղ, այս յուսով անցաւ կեանքս անգին,
Որ ինչ կար սրտումս, դռնիցս ներս գայ.
Յոյսս պսակուեց, բայց վա՛յ իմ բախտին,
Որ անցնող կեանքիս էլ ետ գալ չկայ:

Օրհասի ձեռն հնչեց փողը բաժանման.
Ա՛յ, իմ աչեր, հրաժեշտ տուէք իմ գլխին.
Ա՛յ դուք ափեր ու բազուկներ ու թևեր,
Տուէք միմեանց ձեր հրաժեշտը յետին.
Թշնամակամ հասաւ մահը իմ վրայ,
Արի՛ք, տեսեմ, ո՞վ սիրելիք իմ անգին.
Ես չիմացայ, օրերս ինչպէս վերջացան.
Ես հոգս չարի, դուք հոգացէք այդ մասին:

Պարսկ. թարգմ. Մ. Ղ. Մաքսուտեան

